

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा-एकादशी

संस्कृत (2025-26)

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् -

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमतयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।

खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1.	अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) षड् (ख) सहृदयैः जनैः ऋतुमर्मज्ञैः सचेतसैः कविभिः च (ग) कालः (ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) सर्वे वृक्षाः प्रफुल्लिताः भवन्ति । (ख) पादपाः नवानि पत्राणि धारयन्ति । (ग) फलभारेण वृक्षाः विनम्राः सन्ति । (स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । अनुशासनम्, अनुशासनस्य महत्त्वम् छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।	2×1=2 2×2=4 1 3×1=3
----	---	---

	(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) उत्तराणि :- i. (ख) अन्ते ii. (ग) तृतीया iii. (ख) प्रफुल्लिताः iv. (ग) सप्तमी	
खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्		17 अङ्काः

2.	पत्राधारित-रिक्तस्थानपूर्ति: :- परीक्षाभवनम् दिनाङ्कः 23-03-2023 पूजनीय(i)अग्रज! सादर नमस्कार। विनम्रनिवेदनम् अस्ति यत् सम्प्रति मम अध्ययनं नियमितम् अस्ति। अहं प्रातः (ii) पञ्चवादने उत्थाय सप्तवादनं यावद् अध्ययनं करोमि। गतमासिक-परीक्षायां गणितविषये शतप्रतिशतम् अङ्कान् गृहीत्वा अहं निजकक्षायां (iii)प्रथमस्थानं प्राप्तवान्। संस्कृते मया 98%(iv) अङ्काःप्राप्ताः। वार्षिकपरीक्षायां भवत्कृपया इतोऽपि (v)अधिकां सफलतां प्राप्स्यामि। पितृभ्यां मम प्रणामाः। भवदीयः अनुजः रामः (छन्द-अलङ्कार-परिचयः)	5×1=5
3.	छन्दस्सु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) अनुष्टुप्-छन्दसि सप्तदश वर्णाः एकस्मिन् चरणे भवन्ति। (ख) शिखरिणीछन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) इन्द्रवज्राछन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) छन्दसि अष्ट गणाः भवन्ति।	3×2=6
4.	अलंकारेषु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) विशेषोक्तिः अलङ्कारस्य कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अर्थान्तरन्यासः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) उपमायाः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) अनुप्रासः शब्दसाम्यं वैषम्येऽपि स्वरस्य यत्। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम्		31 अङ्काः

5.	पद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं लिखत - प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-1 “वेदाऽमृतम्” इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-11 “ऋतुचित्रणम्” इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन $1+3=4$ अङ्काः प्रदेयाः।	$1 \times 4 = 4$
6.	गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं लिखत - प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-3 “परोपकाराय सतां विभूतयः” इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-5 “सौवर्णशकटिका” इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन $1+3=4$ अङ्काः प्रदेयाः।	$1 \times 4 = 4$
7.	सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :- प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः $2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$ प्रदेयाः। अथवा अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः:- (उत्तराणि) 1) कापुरुष 2) अमित्रान् 3) निर्मानः 4) पराजितः 5) उत्तिष्ठ	$2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$ अथवा $5 \times 1 = 5$
8.	पठितपद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) आत्मनः प्रियसुखं हित्वा मृगयते। (ख) सः अचिरेण अमात्यानां हर्षम् आदधाति। (ग) सः हर्षम् आदधाति। (घ) “आदधाति” अत्र लट् लकारः अस्ति।	$3 \times 1 = 3$
9.	पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) उष्णं भोजनम् औदार्यम् उदीरयति। (ख) उष्णं हि भुज्यमानं भोजनं वातम् अनुलोमयति। (ग) श्लेष्माणं च परिहासयति, तस्मादुष्णमश्रीयतात्। (घ) अनुलोमयति अत्र अनु उपसर्गः।	$3 \times 1 = 3$

10.	रेखाङ्कितपदानि आधृत्य कोष्ठकात् चित्वाप्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- (क) केषां (ख) कः (ग) केन (घ) कया (ङ) के	4×1=4
11.	(संस्कृत-साहित्य-परिचयः) संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) चत्वारः। (ख) आर्यशूरः। (ग) वेदव्यासः। (घ) अष्टादश (18) (ङ) सप्त।	4×1=4
12.	संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) 700 श्लोकाः। (ख) मृच्छकटिकम्ग्रन्थात्। (ग) रामायणग्रन्थः। (घ) मृच्छकटिकम्। (ङ) चरकसंहिता।	4×1=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		06 अङ्काः
13.	(क) स्वरसन्धेः अथवा यण्-सन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ । (ख) तत्पुरुषसमासस्य अथवा बहुव्रीहिसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ । (ग) अपादानकारकस्य अथवा अधिकरणकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ ।	1×2=2 1×2=2 1×2=2

	खण्ड:- 'ङ' पाठाधारिता:बहुविकल्पीया:प्रश्नाः	16 अङ्काः
14.	प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत – उत्तराणि :- 1) (क) क्त्वा 2) (ख) कदा + अपि 3) (क) यण्-सन्धिः 4) (ग) चन्द्रः + अपि 5) (ख) तत्पुरुषसमासः 6) (ख) भारतानां माता 7) (घ) माता 8) (क) प्रतिदिनम् 9) (ग) कल्याणाः 10) (ग) निष्क्रान्ता 11) (ख) क्त 12) (क) क्त्वा 13) (घ) तृतीया 14) (ग) द्वितीया 15) (घ) तनयान् 16) (ख) बालकाः 17) (ग) सनातनानि	16×1=16